

Koko kansan koulu

– 80 -vuotta oppivelvollisuutta

Suomen Kouluhistoriallinen Seura ry

OPETUSHALLITUS

Koko kansan koulu

- 80 -vuotta oppivelvollisuutta

Suomen Kouluhistoriallisen Seuran vuosikirja 2001

Koulu ja menneisyys XXXIX

Käännökset

Summary Riikka Salmelin

Oppivelvollisuuslaki Kati Howard

Copyright ©

kirjoittajat, Opetushallitus ja Suomen Kouluhistoriallinen Seura

Kannen kuva

Museovirasto

Valokuvat ©

Museovirasto sivut 5, 13, 17, 18, 23, 26, 33, 34, 43, 46, 49, 50, 53, 102, 108, 113, 120, 123, 124, 128, 135, 139, 140, 146, 147, 149, 154, 158, 161, 162, 165 ja 167; Pekka Elo sivut 80, 87, 90, 117, 132, 136, 168 ja 184; Tyko Elo sivut 143, 171 ja 174; Kuva-Markko s.105; Osmo Kuusisto s. 151; Kaius Hedenström s.115; Ari Korkala s. 94; Aslak Linströmin arkisto s.57; pääjuhlan kuvat Antero Aaltonen sivuilla 9, 14, 111, 145 ja 189

Ulkoasu Tyko Elo

Reproduktio TykoGrafi

Painopaikka Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2001

ISSN 0780-7694

ESIPUHE

Suomen Kouluhistoriallinen Seura julkaisee tällä kertaa yhdes-
sä Opetushallituksen kanssa 39:n vuosikirjansa, joista en-
simmäinen ilmestyi jo vuonna 1935. Vuosikirjan teemana on
oppivelvollisuuslaki, jonka eduskunta sääti 80 vuotta sitten.

Vuosikirjan toimittamisesta vastaavat professori Martti T.
Kuikka Suomen kouluhistoriallisesta seurasta ja yliohtaja Aslak
Lindström sekä ylitarkastajat Pekka Elo ja Erkki Merimaa Ope-
tushallituksesta.

Toimituskunta kiittää kaikkia 26.4.2001 pidettyjen Studia Ge-
neralian ja pääjuhlan esitelmien pitäjiä ja kirjoittajia arvok-
kaasta avusta ja hyvästä yhteistyöstä.

Helsingissä, syyskuun 14. päivänä 2001

Martti T. Kuikka   **Aslak Lindström**
Erkki Merimaa   **Pekka Elo**

Perusta kansan sivistykselle

Jukka Sarjala

Ainoakaan lapsi ei jää huomaamatta 11

Aslak Lindström

Tie oppivelvollisuuden säätämiseen 15

Jaakko Numminen

Suomen kansanopetuksen historia 101

Yhteisen

peruskoulutuksen edellytykset

Risto Parjanne

Kunnat kansan sivistäjinä 112

Samuli Apajalahti

Opettajat paljosta vastuussa 116

Kirsi Lindroos

Oppivelvollisuus tänään 120

Risto Rinne

**Suomalainen yhtenäiskoulu ja
ylikansallinen koulutuspolitiikka** 127

Oppioikeus tänään ja tulevaisuudessa

Anto Leikola

Ei koulua vaan elämää...

– mitä olisi opittava? 146

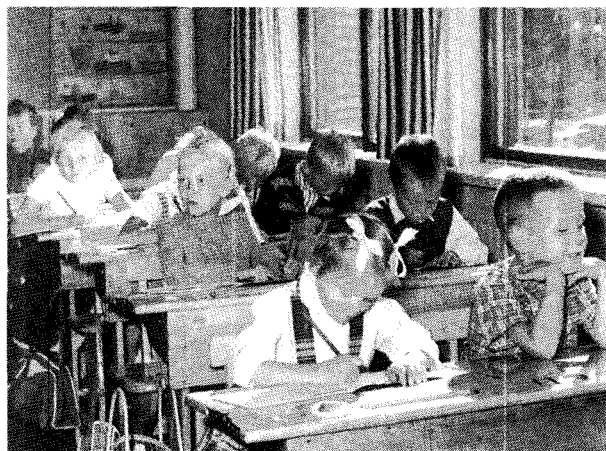
Martti T. Kuikka

Kansanopetuksen suuret linjat 152

Maija Rask

Oppimisen oikeus ja merkitys 183

Liitteet 189

Johdanto

Suomen oppivelvollisuuskoulu täytti 80 vuotta vuonna 2001. Opetushallitus juhlisti tätä *Koko kansan koulun* - juhlaa 26.4.2001 valtakunnallisella pääjuhlalla ja Opetushallituksen auditoriossa järjestetyllä Studia Generalia tilaisuudella. Tämä kirja on koottu näiden tilaisuuksien esitelmistä ja professori Matti T. Kuikan artikkelilla kansanopetuksen ja oppivelvollisuuden kehityslinjoista.

Kirjan ensimmäinen osa käsittelee oppivelvollisuutta historiallisesta näkökulmasta. Pääjohtaja Jukka Sarjala tarkastelee artikkelissaan vuoden 1921 oppivelvollisuuslakia edeltäviä ponnisteluja, yhteiskunnallisia oloja ja siitä käynnistynyttä kehitysprosessia kohti tasa-arvoisuutta tavoittelevaa hyvinvointiyhteiskuntaa. Ylivohtaja Aslak Lindström syventää edelleen historiallista näkökulmaa 1800-luvun kehityskulkujen tarkastelulla. Jaakko Numminen tuo esiin merkittäviä historiallisia henkilöitä, joilla oli osuutensa kansanopetuksen kehityksessä sekä koulumuotojen käännekohtia kiertokouluista aina peruskouluun saakka.

Kirjan toinen osa käsittelee niitä ennakoedellytyksiä, joita toimivalla peruskoulutuksella tulee olla. Suomen Kuntaliiton

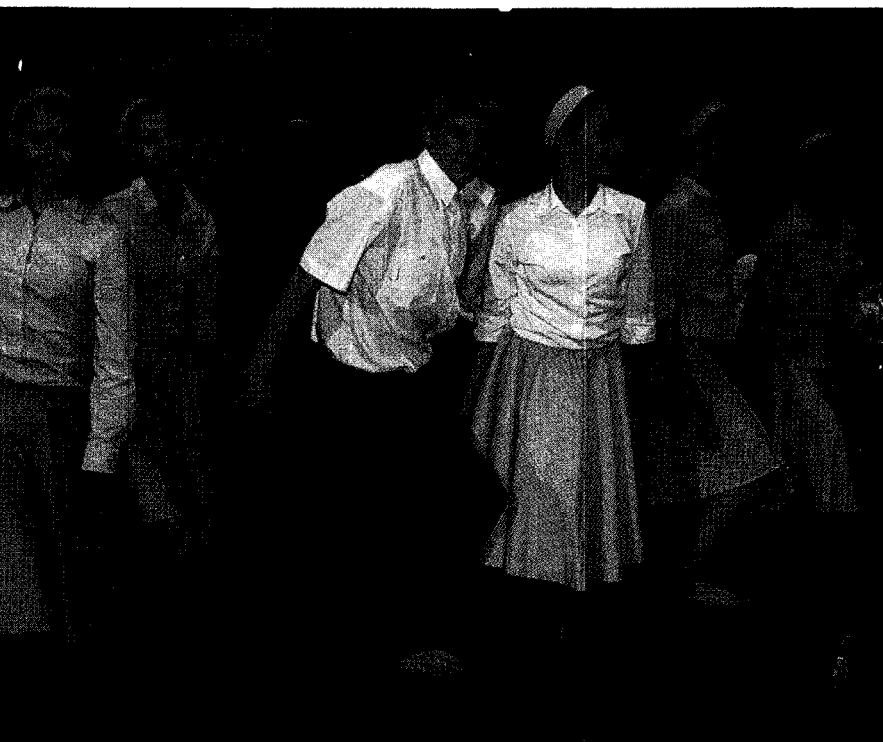
toimitusjohtaja Risto Parjanne kuvaa kuntien varhaista ja vapaaehtoista vastuunkantoa oppivelvollisuuden toteuttamiseksi. OAJ:n emerituspuheenjohtaja Samuli Apajalahti puolestaan korostaa opettajien merkittävää asemaa opetusvelvollisuuden toteuttajina. Johtaja Kirsi Lindroos tarkastelee peruskoulun edellytyksiä ja nostaa esiin arviointijärjestelmän tärkeyden koulutuksen laadun takeena. Professori Risto Rinne puolestaan kiinnittää huomionsa vuoden 1967 lakiesitykseen yhteiskoulusta, jonka tavoitteena oli koulutuksellisen ja yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vähentäminen.

Kirjan kolmannessa osassa pohditaan oppioikeuden asemaa tänä päivänä ja tulevaisuudessa. Professori Anto Leikola kuvaa viimeaikaisia suuria yhteiskunnallisia muutoksia ja koulun asemaa niiden ennustajana. Professori Martti T. Kuikka pohtii kansanopetuksen historiaa lähtien Mikael Agricolasta ja päätyen vuoden 1998 perusopetuslakiin. Opetusministeri Maija Rask näkee koulun tavoitteena kasvattaa lapsista onnellisia ihmisiä ja kunnon kansalaisia. Hän kuvaa koulutuksen tulosten valtakunnallista tasaisuutta ja tulevan uudistustyön perusteita.

Perusta kansan sivistykselle

80 –vuotta oppivelvollisuutta pääjuhla 26.4. 2001 Helsingin yliopiston juhlasalissa

